

Interreg
Polska-Słowacja

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

PATRONAT HONOROWY
MARSZAŁKA
WOJEWÓDZTWA
PODKARPACKIEGO

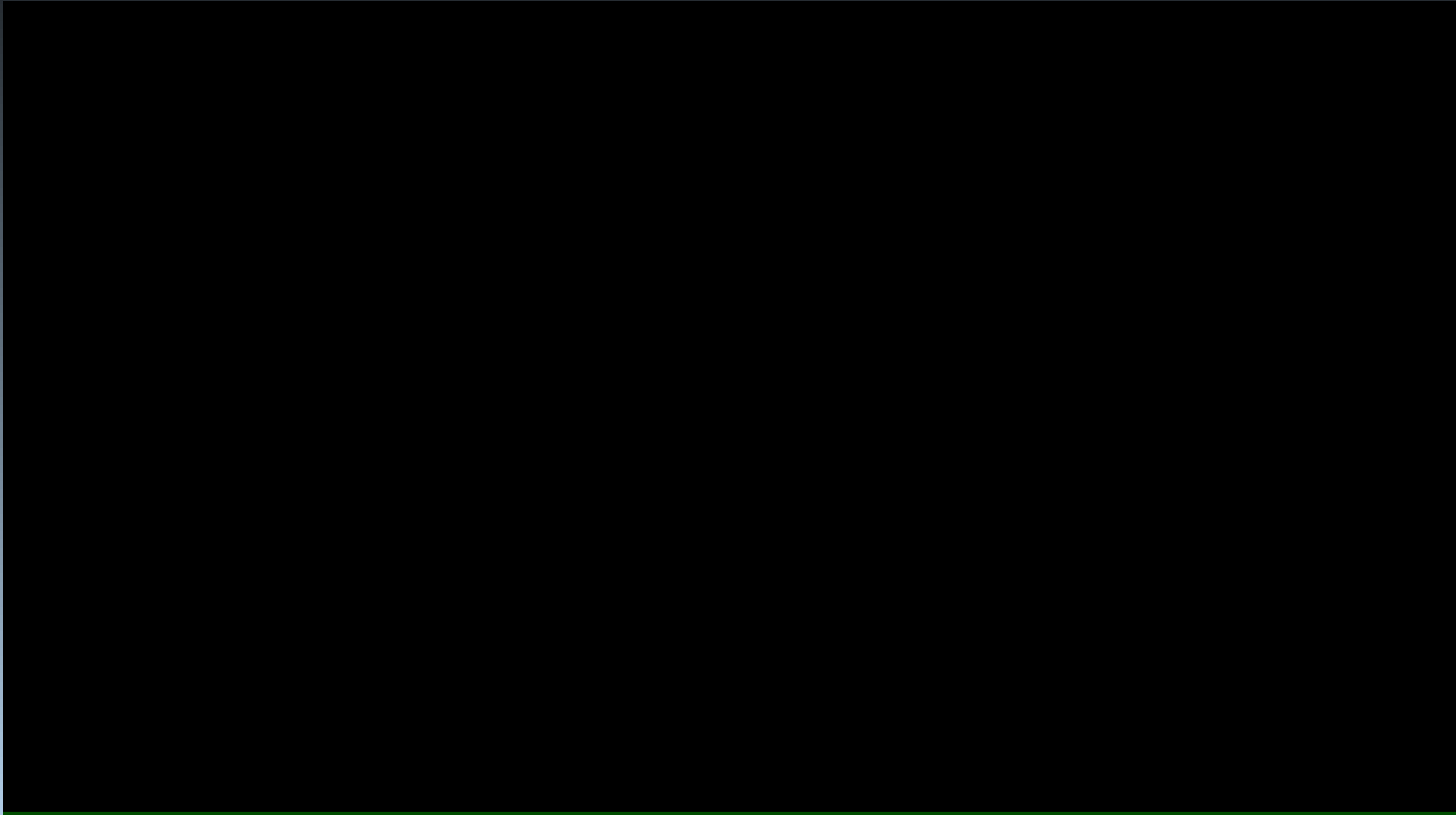

Bartosz Pirga, Bieszczadzki Park Narodowy

Wilcze Góry – ochrona i rozwój obszaru

1. określenie pojęcie Wilczych Gór oraz waloryzacja wartości regionu
2. problemy ochronne związane z rozwojem / antropopresją
3. strategia ochrony przyrody w najbliższym czasie
4. sposoby rozwiązania problemów

CZYM SĄ WILCZE GÓRY...

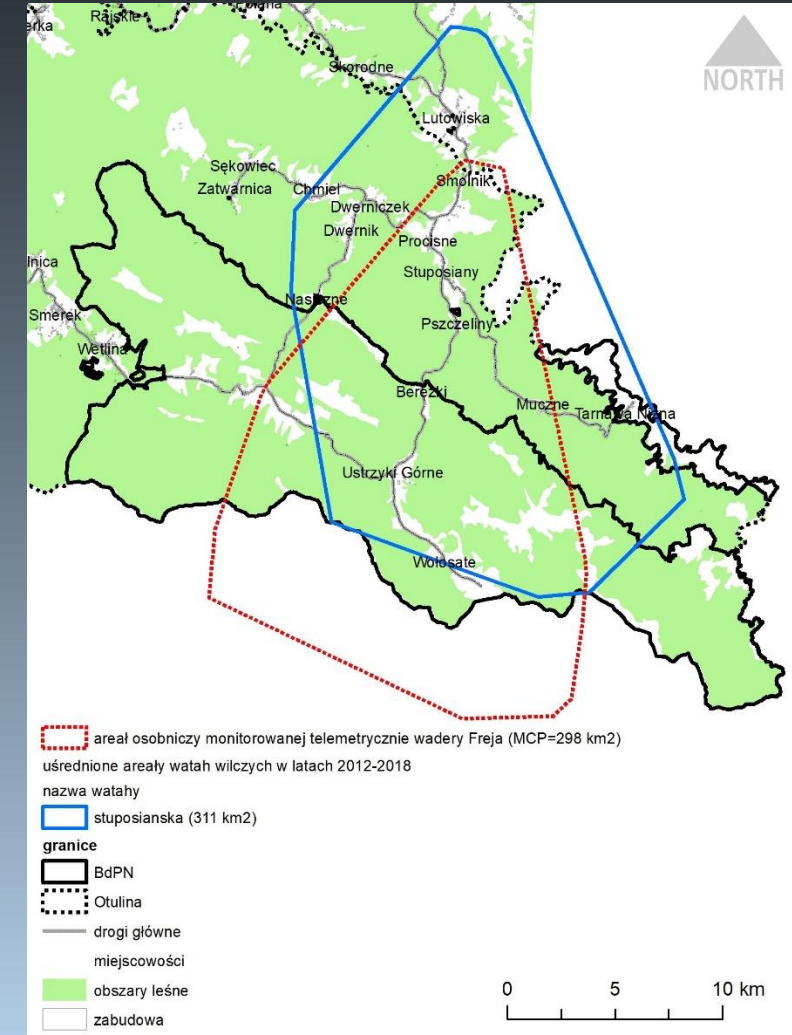
Wilcze Góry to naturalny układ przyrodniczy i obszar o unikalnych w skali Europy walorach – stanowią więc same w sobie największą wartością regionu

- komplet zwierząt drapieżnych (wilk, niedźwiedź, ryś, żbik)
- zwierzęta kopytne (jeleń, sarna, dzik, żubr)

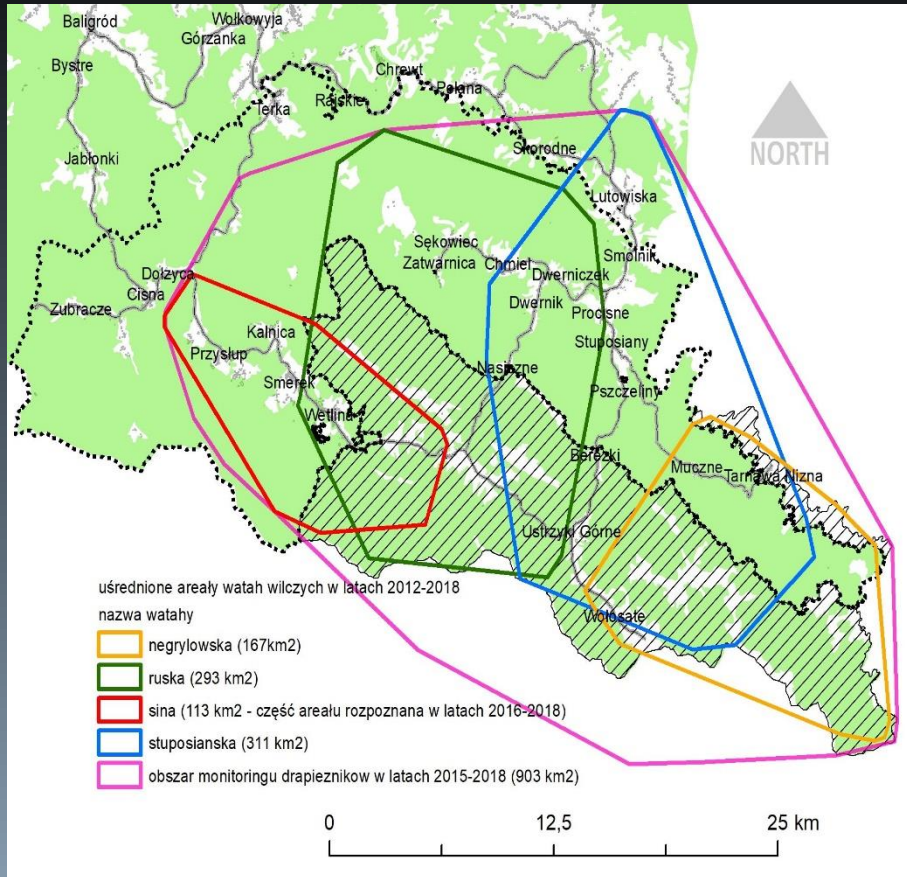
CZYM SĄ WILCZE GÓRY...

- obszar posiadający dogodne warunki siedliskowe o odpowiedniej jakości i powierzchni siedlisk (np. jedna z 4 watach w BdPN – 298-311 km²)
- w Polsce oprócz Karpat, każdy kompleks leśny jest zbyt mały, by zamieszkujące je populacje wilków mogły funkcjonować niezależnie

CZYM SĄ WILCZE GÓRY / JAKIE PROBLEMY OCHRONNE ?

zwierzęta terytorialne – krytyczne przeszacowanie liczebności populacji (dot. wszystkich gatunków)

OBSZAR NAJWYŻSZYCH ZAGĘSZCZEŃ WILKÓW NA PODKARPACIU

- BdPN – 4 zachodzące grupy rodzinne – średnia wielkość arealu (3 grupy bo jedna niedoszacowana) to ok. 250 km² (zwierzęta nie znają barier administracyjnych)
- multipolygon zawierający arealy – 903 km²
- liczebność wilków 28-38 osobników (3.10-4.20 osobnika/100km² (lata 2014-2018))
- ciągły areal występowania wilków na Podkarpaciu – 6500 km² (Bieszczady, Beskid Niski, Pogórze Przemyskie - wliczając obszary w których wilków być nie może (np. miasta))
- ekstrapolacja monitorowanych liczebności w odniesieniu do arealu występowania wskazuje na liczebność **200-270** osobników skupionych w ok. 20-30 grupach rodzinnych

SEZON	WATAHY NA OBSZARZE BdPN							
	STUPOSIĄŃSKA		RUSKA		NEGRYŁOWSKA		SINA	
	liczba zwierząt	MCP [km ²]	liczba zwierząt	MCP [km ²]	liczba zwierząt	MCP [km ²]	liczba zwierząt	MCP [km ²]
2014/2015	=8	311	=17 (10ad+7juv)	293	>=3-4	167	>=6	bd
2015/2016	=8	311 ****(298)	>=14-15 (6ad+8-9juv)	293	>=3-4	167	>=6-7	bd
2016/2017	>=4-5	311 ****(298)	=11 (5ad+6juv)	293	>=4-5	167	>=6-7	72-113
2017/2018	>=7-9 (5ad+4juv)	311 ****(298)	=14 (9ad+5juv)	293	=8	167	>=5-7	72-113

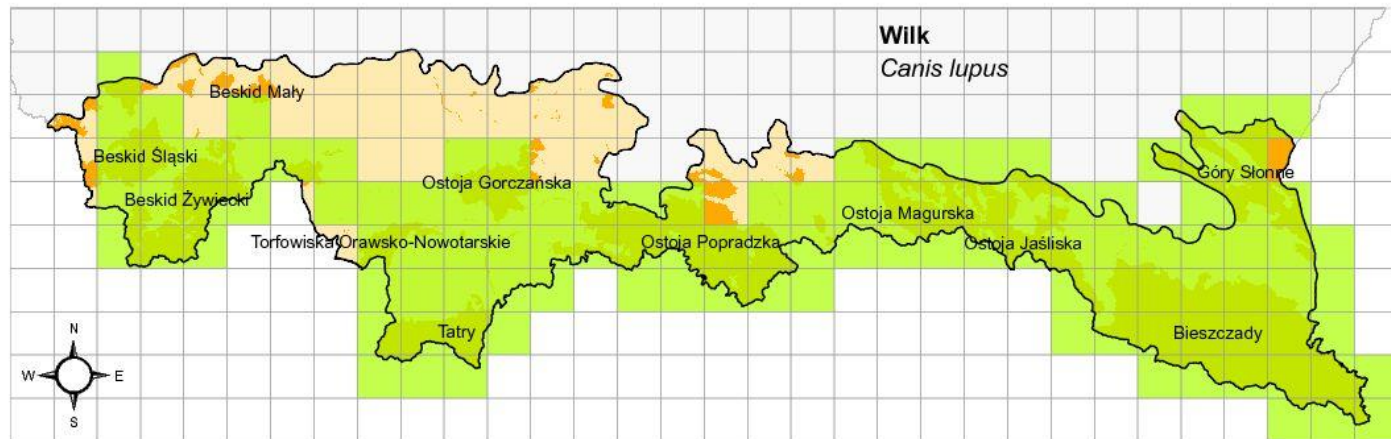
Wg. RDLP Krosno (dane 2017) oceniono, że na obszarze administrowanym przez tą Dyрекcję żyło **635 wilków (!)**, 237 rysi i 219 niedźwiedzi. – czyli zagęszczenia nigdzie na świecie nie notowane

Prezentowane w opracowaniach KRAMEKO – na potrzeby Planu Ochrony PLC180001(w oparciu o błędną interpretację danych) **liczebności 80-100 osobników na inwentaryzowanym obszarze o wielkości 823 km²** wskazywałyby na przedział 9.72-12.3 osobnika / 100 km² **co jest zagęszczeniami nigdy i nigdzie w Polsce nie notowanym**. Jak wg. autorów dokumentu na obszarze 823 km² może występować 10 watah wilczych

CZYM SĄ WILCZE GÓRY...

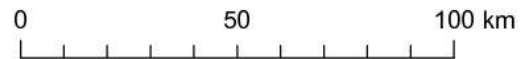
obszar z zachowaną łącznością siedlisk oraz genetyczną w obrębie łuku Karpat (ale karpackie wilki grupują się w kilka genetycznych klastrów – wynik historycznej eksterminacji oraz obecnego wzrostu znaczenia barier antropogenicznych)

Rozmieszczenie gatunku w regionie alpejskim sieci Natura 2000 w Polsce

Legenda

- Rozmieszczenie gatunku w siatce kwadratów 10 km x 10 km
- Specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000
- Region alpejski sieci Natura 2000

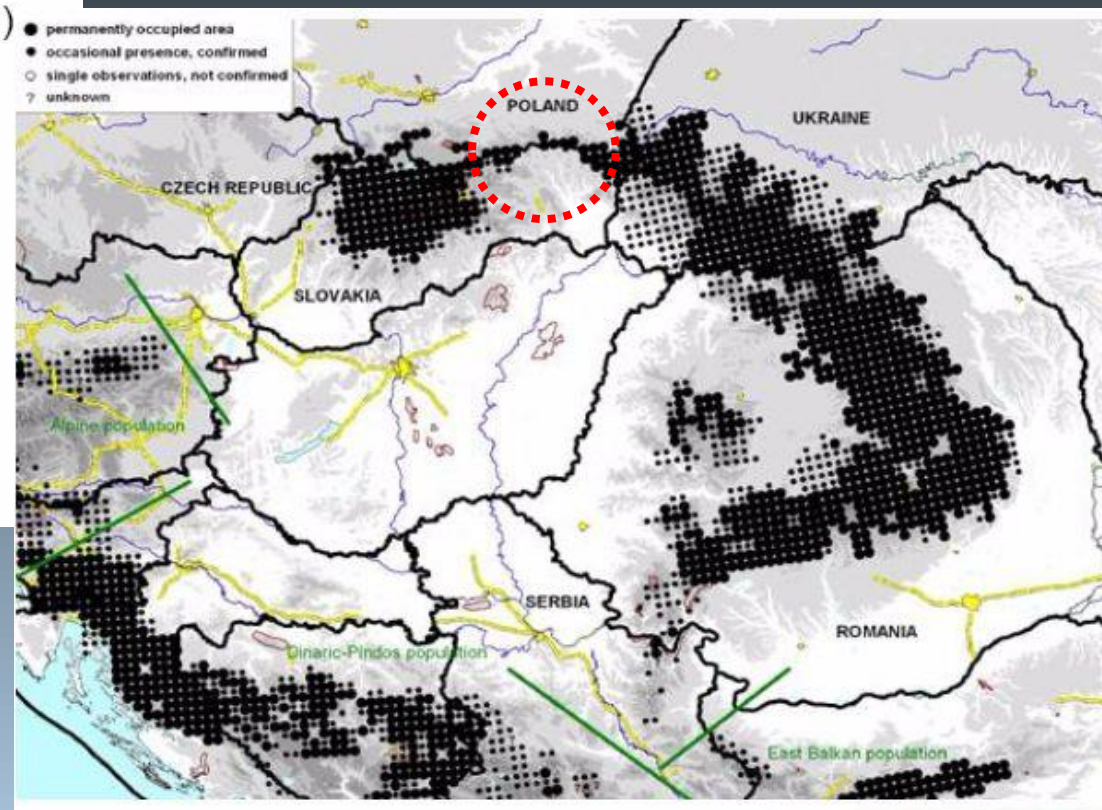

CZYM SĄ WILCZE GÓRY / JAKIE PROBLEMY OCHRONNE ?

zasięg populacji to ułamek historii

Historyczny (jasnoszary) i aktualny (ciemnoszary) zasięg niedźwiedzi w Europie (Servheen i in. 1998)

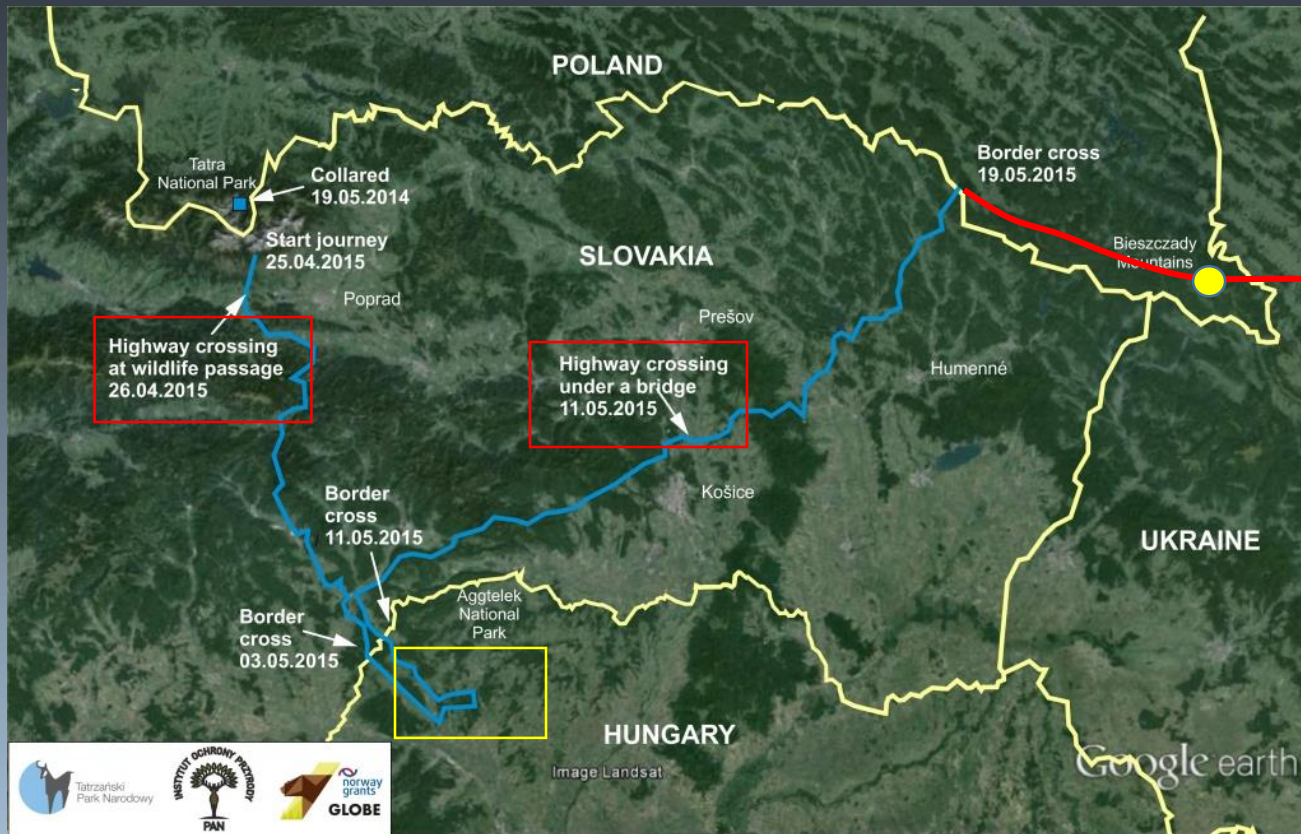
Przykład historycznego i aktualnego rozmieszczenia populacji niedźwiedzi

- zachowana łączność SL-PL-UA-RO
- widoczne tzw. „wąskie gardło” (postępująca degradacja łączności)
- pomysł budowy płotu / droga S19 / nowe przejścia graniczne !?

CZYM SĄ WILCZE GÓRY...

NIEDŹWIEDZIE – MOŻLIWOŚĆ MIGRACJI DŁUGODYSTANSOWYCH (dane TPN, IOP PAN 2015)

- migracja 5 – letniego niedźwiedzia IWO
- długość migracji > 400 km (najdłuższa obserwowana w Europie (Skandynawia) – 467 km)
- namiary telemetryczne co 30 minut / rejestracja fotograficzna / fotopułapki w różnych miejscach

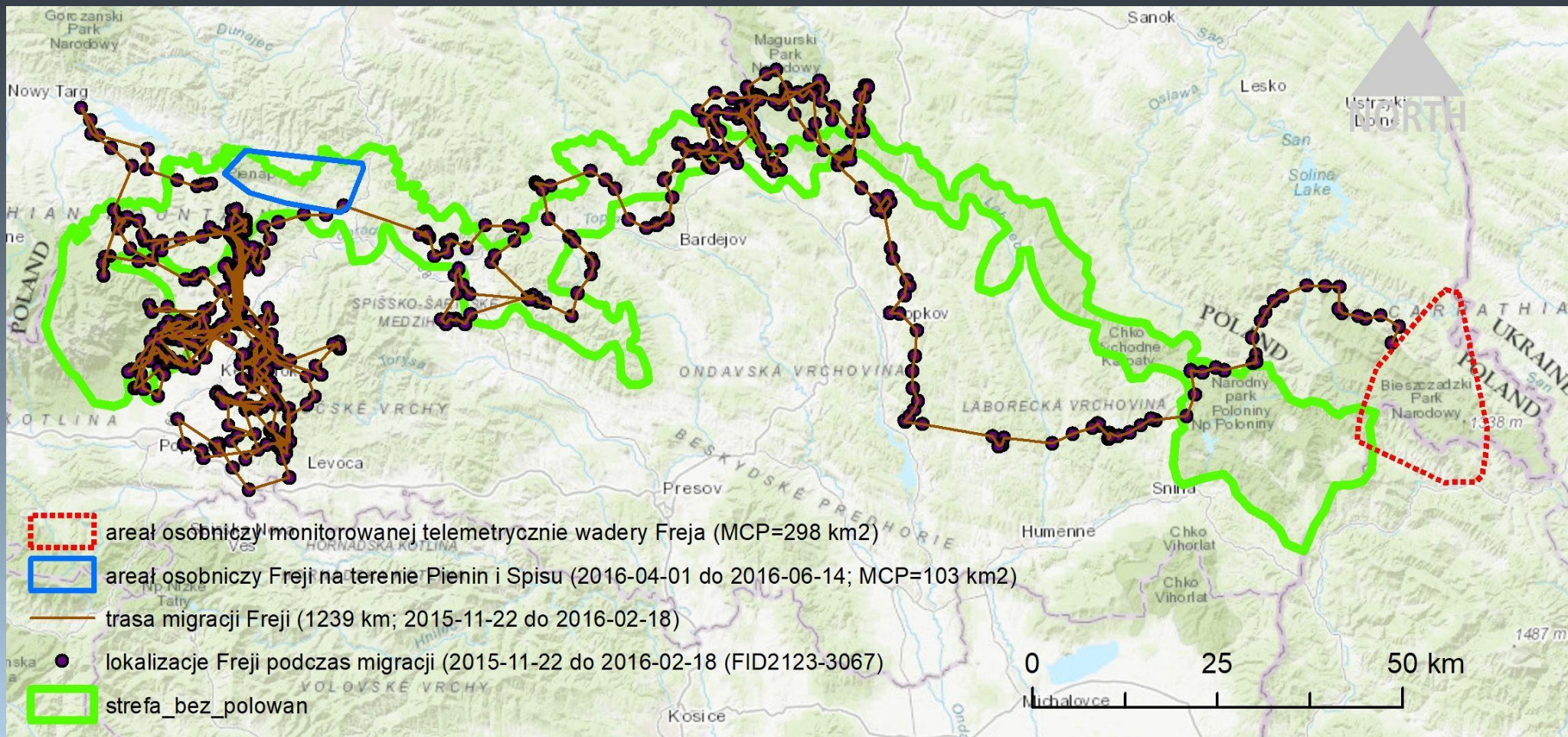
29 września 2015 – Ustrzyki Górne

CZYM SĄ WILCZE GÓRY / JAKIE PROBLEMY OCHRONNE ?

WILKI – BIESZCZADZKI PARK NARODOWY STANOWI REZERWUAR POPULACJI ORAZ ŹRÓDŁO MIGRANTÓW ZASIEDLAJĄCYCH NOWE TERENY (dane: BdPN 2015/2016)

- migracja młodej wadery Freji
- długość migracji > 1240 km (pomiędzy lokalizacjami); 156 km (w prostej linii pomiędzy arealami „stuposiańskim” i „pienińskim”)
- całkowita liczba lokalizacji na Słowacji w strefie wolnej od polowań – 70% (z włączeniem arealu „pienińskiego”)
- lokalizacje w strefie podczas migracji – tylko 38%

CZYM SĄ WILCZE GÓRY / JAKIE PROBLEMY OCHRONNE ?

STYCZEŃ 2016 - Freja „odbiła” się kilkukrotnie od autostrady D1 na Słowacji mimo bliskości (300m) przejścia górnego dla zwierząt

CZYM SĄ WILCZE GÓRY / JAKIE PROBLEMY OCHRONNE ?

TYLKO CO Z TEGO?

- mimo obaw o stratę wilka po stronie słowackiej Freja skłusowana została po stronie polskiej (60m od miejsca wabienia zwierzyny na terenie KŁ „Ponowa” z Nowego Targu (wg. Sekcji „postrzał z bliska o dużej sile rażenia pociskiem pełnopłaszczowym w szyję z jedną raną wlotową i podwójną wylotową...))
- w kluczowym momencie zakończenia dalekiej migracji przez zdrową wilczycę mogącą w przyszłości wydać potomstwo wzbogacające pulę genetyczną na oddalonym od macierzystego obszarze
- wadera Ronja – matka watahy „stebnik”, wadera z Żernicy, Freja, wilk z Polany Ostre... - **rzeczywista skala kłusownictwa nie jest znana – dotyczy z pewnością osobników zdrowych, stanowiących trzon reprodukcyjny populacji oraz migrantów zasiedlających nowe tereny**

CZYM SĄ WILCZE GÓRY ?

To obszar rozrodu oraz współwystępowania cennych gatunków w obszarach koncentracji

CZYM SĄ WILCZE GÓRY ?

To obszar wspólnego wykorzystania ofiar przez zwierzęta drapieżne

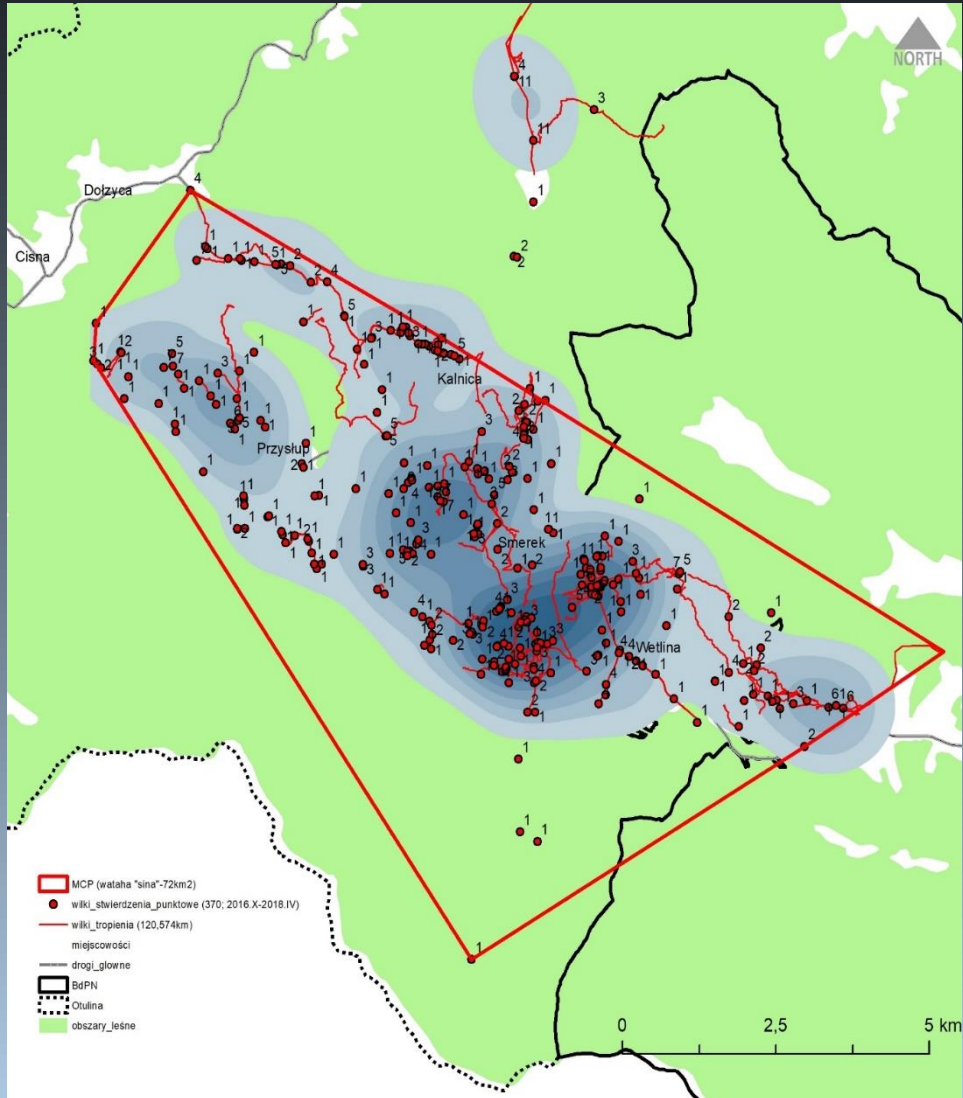
CZYM SĄ WILCZE GÓRY ?

To możliwość obserwacji unikalnych interakcji międzygatunkowych

PROBLEMY OCHRONNE

Zabudowa obszarów cennych przyrodniczo – wpływ na tereny chronione (fragmentacja)

zabudowa rekreacyjna:

- w bezpośrednim otoczeniu BdPN
- w obrębie areałów zachodzących na obszar PN

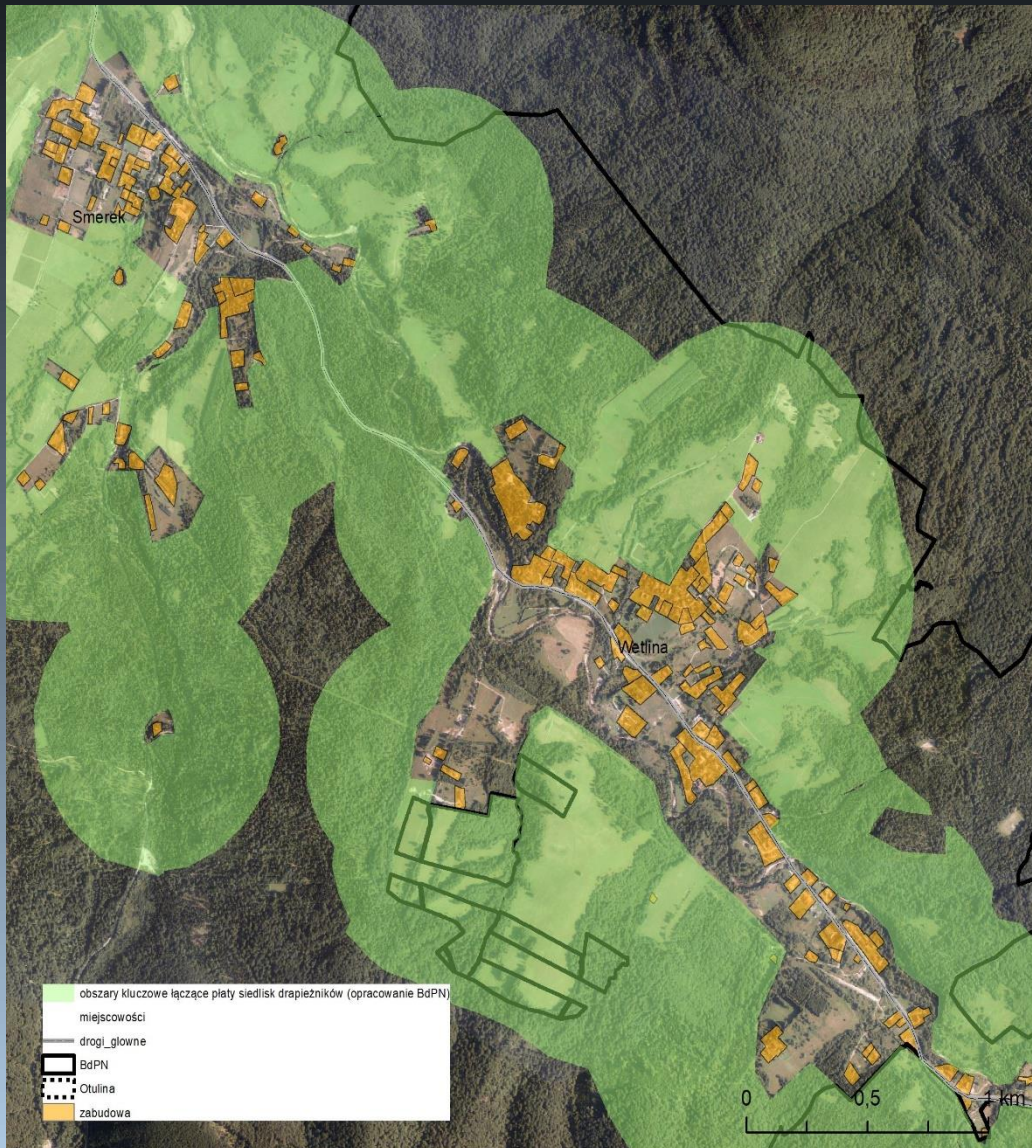
PROBLEMY OCHRONNE / ROZWIĄZANIA

Zabudowa obszarów cennych przyrodniczo – wpływ na tereny chronione (fragmentacja)

W ramach projektu Ochrona ostoi fauny puszczańskiej – korytarze migracyjne (KIK/53) Bieszczadzki Park Narodowy na terenie otuliny wyznaczył obszary kluczowe łączące płaty siedlisk zwierząt terytorialnych – rozdzielone barierami liniowymi (drogami).

Obszary te nie powinny podlegać dalszej zabudowie (dane przekazane do RDOŚ w Rzeszowie jako narzędzie do celów opiniowania) - w celu długoterminowego zachowania łączności siedlisk w obrębie poszczególnych areałów zwierząt drapieżnych.

Dane monitoringowe dotyczące stwierdzeń punktowych oraz przebiegu tras tropionych wilków wskazują na częste wykorzystanie wyznaczonych przez BdPN płatów siedlisk (60% stwierdzeń punktowych oraz 47% przebiegu tropień) – dowodząc istotności tych terenów dla populacji zwierząt drapieżnych i wskazując, że zlokalizowane są w istotnej dla grupy wilków części areału.

PROBLEMY OCHRONNE

Wpływ dokarmiania (gospodarka łowiecka / nęciska fotograficzne)

Stuposiany – otoczenie ambony

Areał watahy „Ruska” – komercyjne nęcisko fotograficzne

Rejon Wetliny – otoczenie ambony 130 m od granic BdPN

Z biologicznego / behawioralnego punktu widzenia nęcenie drapieżników ma fatalny wpływ na:

- zaburzenie naturalnego rytmu aktywności;
- rozmieszczenia stref koncentracji;
- zaburzenie stopnia reprodukcji

Z punktu widzenia społecznego / gospodarczego / konfliktowego:

Powoduje synantropizację

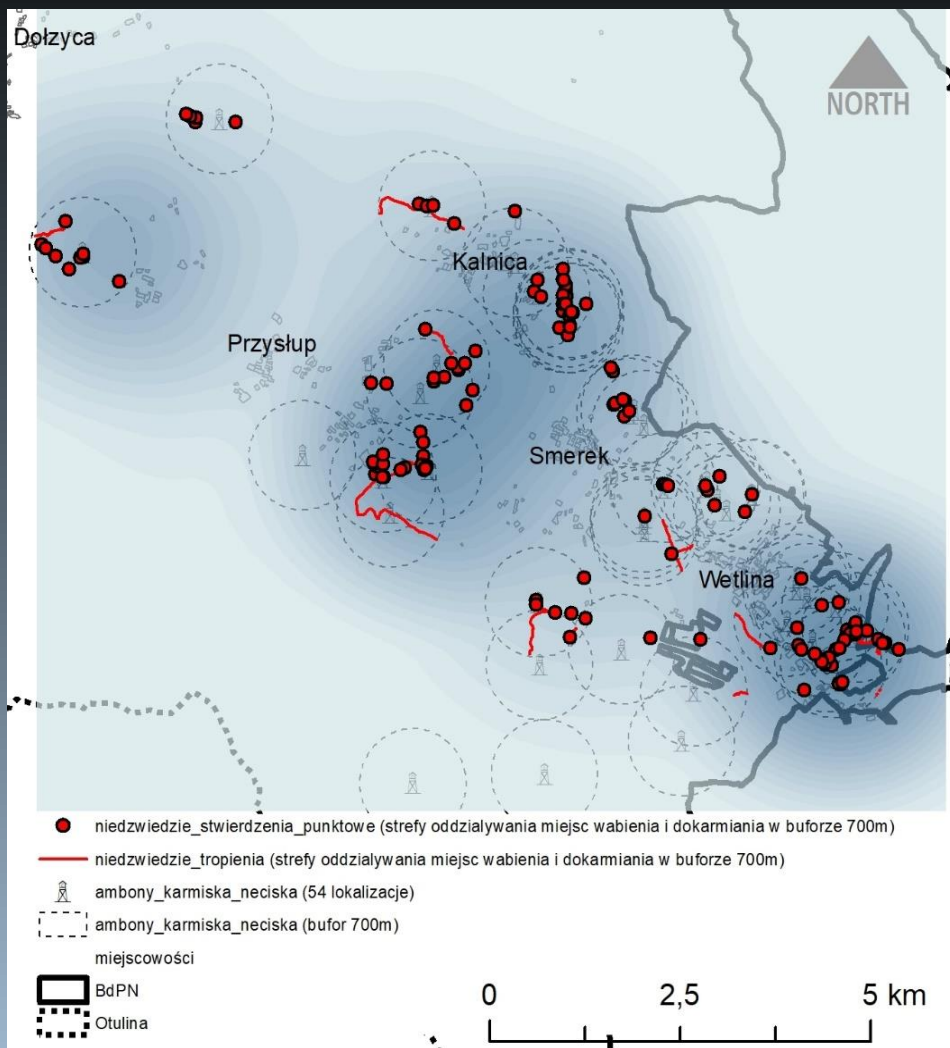
Może powodować wzrost liczby ataków na zwierzęta gospodarskie.

Rejon Cisnej – niedźwiedź prowadzący zsynantropizowane młode

PROBLEMY OCHRONNE

Wpływ dokarmiania (gospodarka łowiecka / nęciska fotograficzne)

W trakcie prac terenowych odnaleziono 54 miejsca związane z wabieniem i dokarmianiem zwierzyny (ambony / karmiska / nęciska / lizawki), w kilku przypadkach zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie (100-200m) granic BdPN.

Śmietana (2015 – analiza wykorzystania przestrzeni przez niedźwiedzie w Bieszczadach) wskazuje na zasięg oddziaływania przyciągającego karmisk łowieckich na niedźwiedzie w zakresie 0,1-1,3 km.

Dla potrzeb analiz uśredniono zakres podawany przez Śmietaną, wokół odnalezionych i zinwentaryzowanych miejsc dokarmiania założono bufor oddziaływania - 700 metrów.

Analiza dystrybucji dotychczasowych stwierdzeń punktowych niedźwiedzi w odniesieniu do założonych buforów wskazuje, że **77 % stwierdzeń punktowych oraz 70% tropień gatunku zlokalizowana jest w strefie wpływu przyciągającego urządzeń łowieckich!**

Stwierdzenia punktowe i tropienia niedźwiedzi w odniesieniu do rozpoznanych stref koncentracji gatunku (gradacja kolorów niebieska) oraz lokalizacji urządzeń łowieckich i zasięgu ich oddziaływania na populację

Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze

Wpływ dokarmiania (gospodarka łowiecka / nęciska fotograficzne)

Rejon Mucznego, dokarmianie zwierzyny łownej... i niedźwiedzi

Przeciwdziałanie synantropizacji drapieżników:

- stopniowe zmniejszanie ilości wykładanej karmy
- ograniczenie okresu wykładania karmy wyłącznie do sezonu zimowego
- zmiana przestrzennego rozmieszczenia karmisk / redukcja ich liczby (unikanie koncentracji w pobliżu zabudowań);

(Smietana 2015 – „zabudowania oddziałują negatywnie na płochliwe osobniki niedźwiedzia brunatnego w promieniu 900 m, a drogi publiczne w promieniu 600 m. W związku z tym karmiska dla zwierzyny nie powinny znajdować się w mniejszych odległościach od tych obiektów niż te wyżej wymienione”)

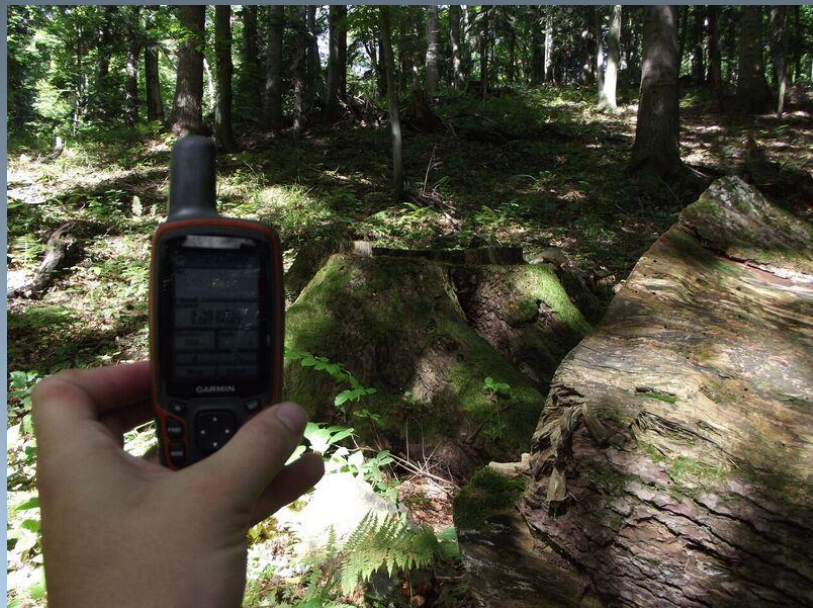
Moim zdaniem dla skutecznej ochrony procesów związanych z:

- migracjami sezonowymi
- rozmieszczeniem stref koncentracji
- zmianami liczebności i rozmieszczeniem naturalnych ofiar
- przeciwdziałania synantropizacji

Należy podjąć starania o utworzenie strefy ochronny zwierząt łownych na terenie otuliny BdPN albo na jej części (wyłączenie obszaru / części otuliny BdPN z gospodarki łowieckiej) oraz likwidację nęcisk fotograficznych

PROBLEMY OCHRONNE / ROZWIĄZANIA

Degradacja kluczowych siedlisk drapieżników

Intensywna wycinka ostatnich fragmentów starodrzewii:

- degradacja ostatnich fragmentów Puszczy Karpackiej skupiających unikatowe gatunki roślin i zwierząt – mchy, porosty, owady, ptaki aż po duże ssaki drapieżne

NIE JEST TO SPRAWA CHWILOWA I BAGATELNA TYLKO UTRATA WIEKOWEGO SYSTEMU ZALEŻNOŚCI I NASZEGO DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Drapieżniki, np:

- utrata miejsc gawrowania / rozrodu (niedźwiedzie, wilki);
(15 z 19 odnalezionych w latach 2017-2018 gawr zlokalizowanych było w jodłach o obwodzie pnia 2,45-5,56m)
- degradacja funkcji ostoi
- zaburzenie struktury przestrzennej populacji

...nawet kiepski i młody gospodarczy las dla zwierząt kopytnych i drapieżników pozostaje lasem w którym mogą śmiało bytować i który wręcz preferują

JEDNAK CZY TAK NALEŻY MYŚLEĆ O UNIKALNYCH W SKALI EUROPY RELIKTACH PRZYRODY KTÓRA JEST JEDNOCZEŚNIE MARKĄ REGIONU OFERUJĄCĄ WYBITNĄ WARTOŚĆ I JEDNOCZEŚNIE PRODUKT ?

Degradacja kluczowych siedlisk drapieżników

... rozwój dróg leśnych sprzyja populacji zwierząt drapieżnych np. ze względu na częste ich wykorzystywanie

Sprzyja przemieszczaniu...jednak:

- służą dla określonego celu – zwiększenia dostępności ostatnich enklaw leśnych dla celów gospodarczych / komercyjnych
- trwale zwiększają stopień fragmentacji przestrzeni
- zmieniają sposób jej użytkowania
- zwiększają stopień synantropizacji (np. ułatwiają niedźwiedziom penetrację ciągów nęcisk wzdłuż takich dróg) – zwiększając ryzyko wypadków / kontaktu z człowiekiem
- zwiększają stopień penetracji obszarów leśnych przez myśliwych, zbieraczy grzybów / poroży etc. oraz amatorów pojazdów terenowych (samochody, quady, motocykle)

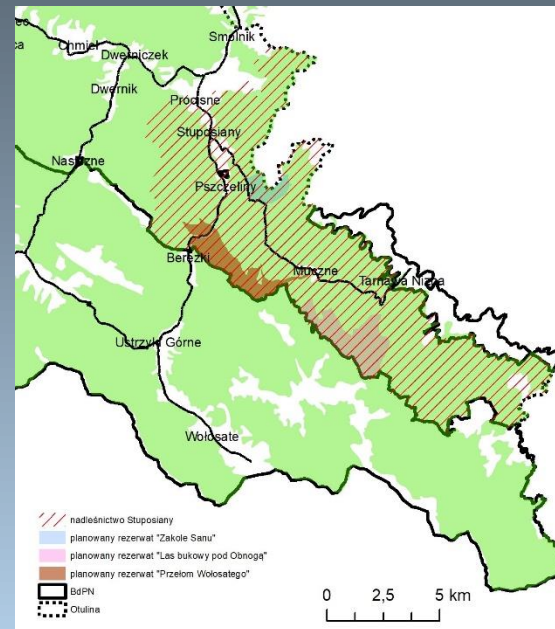

CZY NALEŻY DĄŻYĆ DO OSIĄGNIĘCIA WSKAŹNIKÓW ZMIENIAJĄC NIEODWRACALNIE UNIKALNY W SKALI EUROPY EKOSYSTEM BĘDĄCY REZERWUAREM POPULACJI ZWIERZĄT DRAPIEŻYCH?

Rozwiązanie problemu:

- w obrębie BdPN – dalsze dążenie do zwiększenia obszarów ochrony ścisłej (>70%)
- w otulinie – zaprzestanie / ograniczenie wycinki ostatnich enklaw starych lasów – skupionych często wzdłuż cieków wodnych / miejscach mało dostępnych – więc nieefektywnych (jeszcze bardziej niedochodowych) z punktu widzenia pozyskania
- zwiększenie obszarów ochrony rezerwatowej

PROBLEMY OCHRONNE / ROZWIĄZANIA

Degradacja kluczowych siedlisk drapieżników

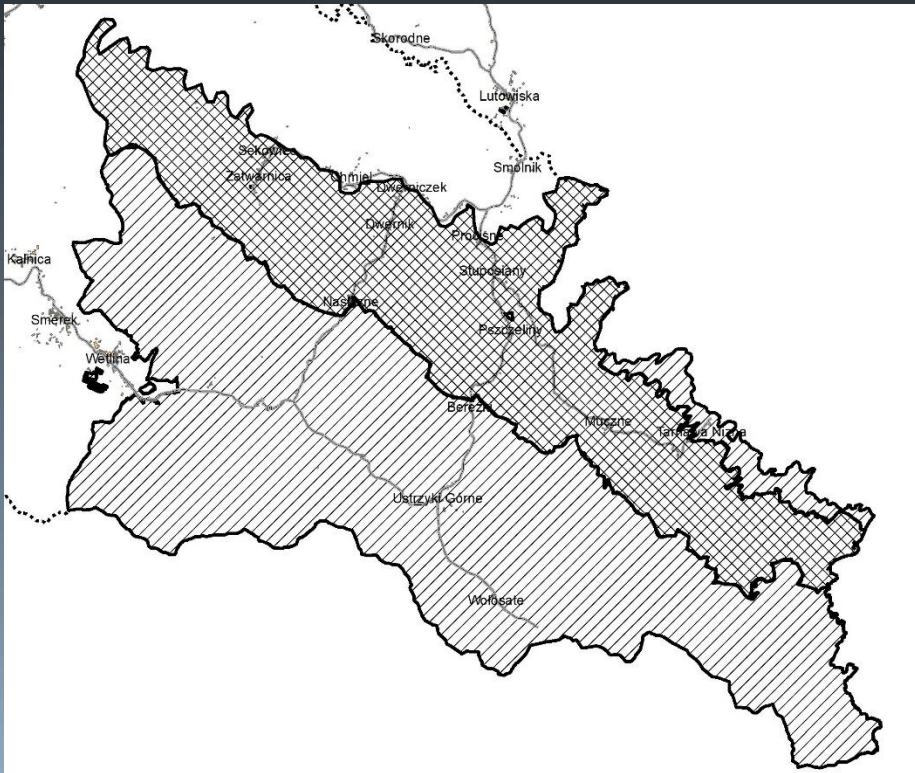
Rozwiązanie problemu:

Moim zdaniem najbardziej efektywna forma rozwiązująca wiele kwestii - powiększenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego – szczególnie o dolinę Sanu (nadleśnictwo Stuposiany, część nadleśnictwa Lutowiska – obszary dolinowe na linii Hulskie – Tworylne) o około 170 km²

- ochrona całości procesów związanych z migracjami sezonowymi
- ochrona kluczowych siedlisk drapieżników
- ochrona procesów w układzie drapieżnik – ofiara

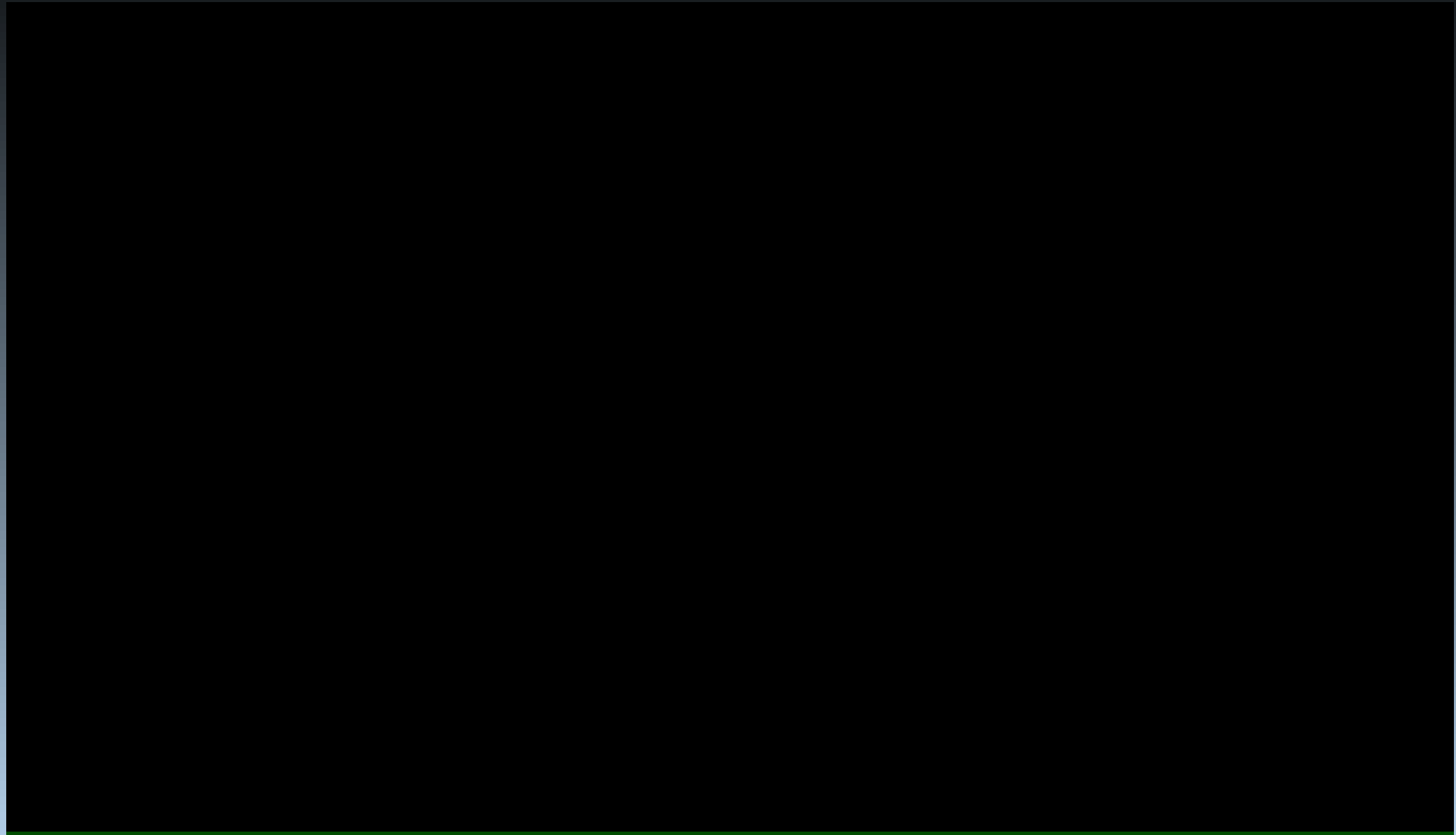
niestety nie jest to oficjalne stanowisko BdPN

w obecnym stanie prawnym i konieczności uzgadniania powiększenia z samorządami kwestia mało realna (i mało szanse czy jakaś partia będzie chciała to zmienić)

PROBLEMY OCHRONNE / ROZWIĄZANIA

URSA – MATKA JODEŁ (największy – zamieszkały przez niedźwiedzia relikw w Polsce)

Dziękuję za uwagę

